

Examen HAVO 2010

tijdvak 1
donderdag 27 mei
9.00 - 11.30 uur

aardrijkskunde

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 60 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzingen voor de kandidaat

Bij een aantal vragen in dit examen is een cursieve regel achter de eigenlijke vraagzin opgenomen. In deze cursieve regel staat precies vermeld welke antwoordelementen in het antwoord aanwezig moeten zijn om de maximale score te behalen.

LET OP:

De cursieve regel achter de vraagzin kan – afhankelijk van de feitelijke vraag – bijvoorbeeld vermelden:

- dat een verklaring een situatiebeschrijving en een algemene regel (= verklarend principe) moet bevatten.
- dat een uitleg bij een ‘Leg uit waarom vraag’ of ‘Leg uit waardoor vraag’ een oorzaak en een gevolg moet bevatten.
- enzovoorts

Je kunt dit examen maken met de 53e druk of met de 52e druk van de atlas. Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 53e of de 52e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 53e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 52e druk van de atlas.

Opgave 1 – Een demografische vergelijking tussen Nederland en Japan

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik bron 1.

De bevolkingsontwikkeling van Japan en die van Nederland vertonen grote overeenkomsten. Beide landen bevinden zich in dezelfde fase van het demografische transitie-model.

- 3p 1 Waardoor wordt deze fase gekenmerkt?
Onderbouw je antwoord voor **beide** landen met demografische cijfers uit de Grote Bosatlas statistiek.

Gebruik bron 1.

De vergrijzing lijkt in de periode 2014-2024 in Japan een groter probleem te worden dan in Nederland.

- 1p 2 Geef daarvoor een aanwijzing uit de bron.

Gebruik bron 2.

- 2p 3 Beschrijf het spreidingspatroon van de bevolking in Japan.
Wat is de fysischgeografische oorzaak van dit spreidingspatroon?

Gebruik bron 2.

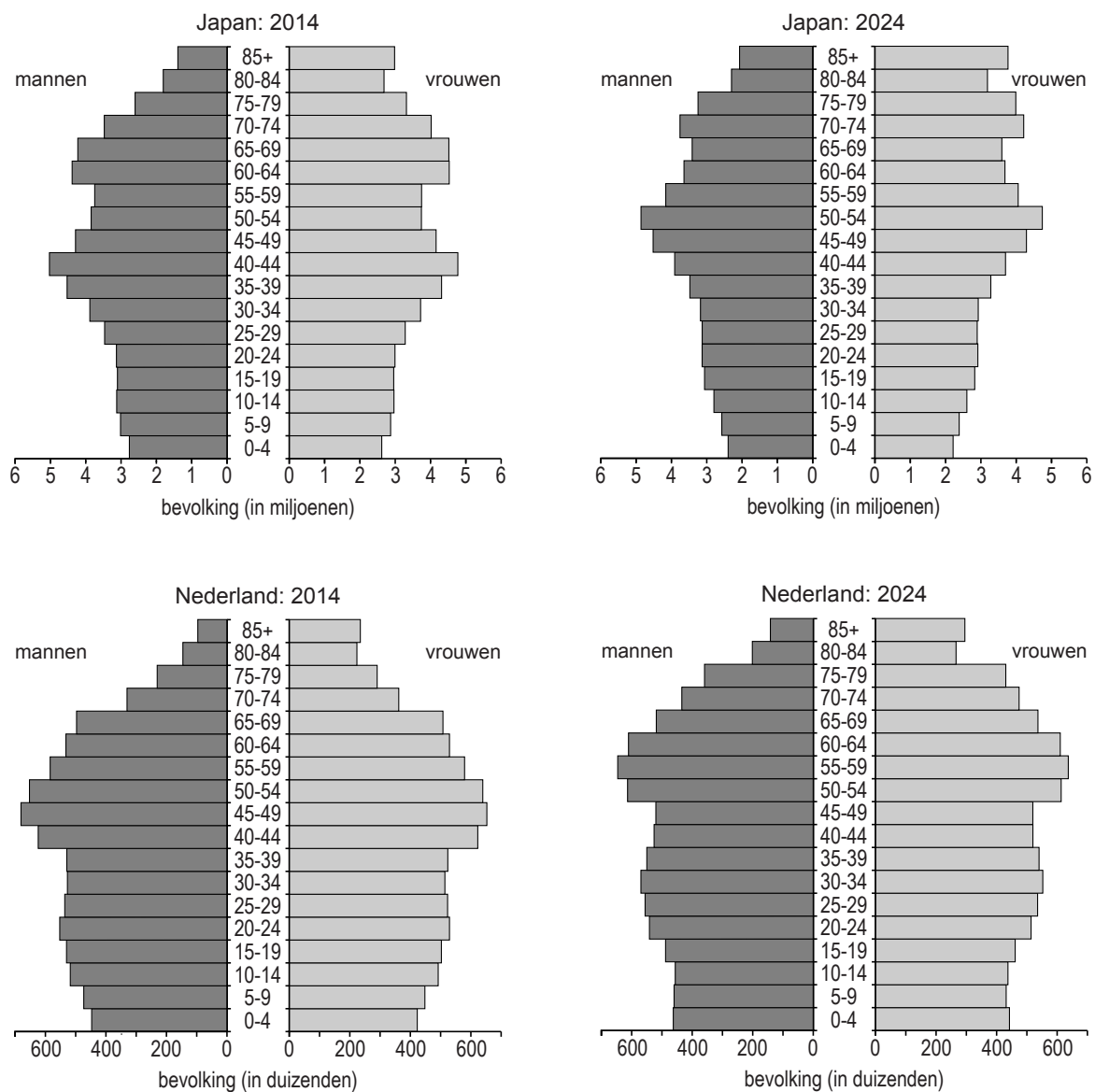
In de atlas staat een kaart van de bevolkingsdichtheid van Nederland. Deze kaart is moeilijk te vergelijken met die van Japan in bron 2.

- 2p 4 Geef twee redenen waarom de informatie op beide kaarten **niet** goed te vergelijken is.

Opgave 1 – Een demografische vergelijking tussen Nederland en Japan

bron 1

Bevolkingsdiagrammen van Japan en Nederland in 2014 en 2024

vrij naar: www.census.gov/ipc

bron 2

Japan, bevolkingsdichtheid (2006)

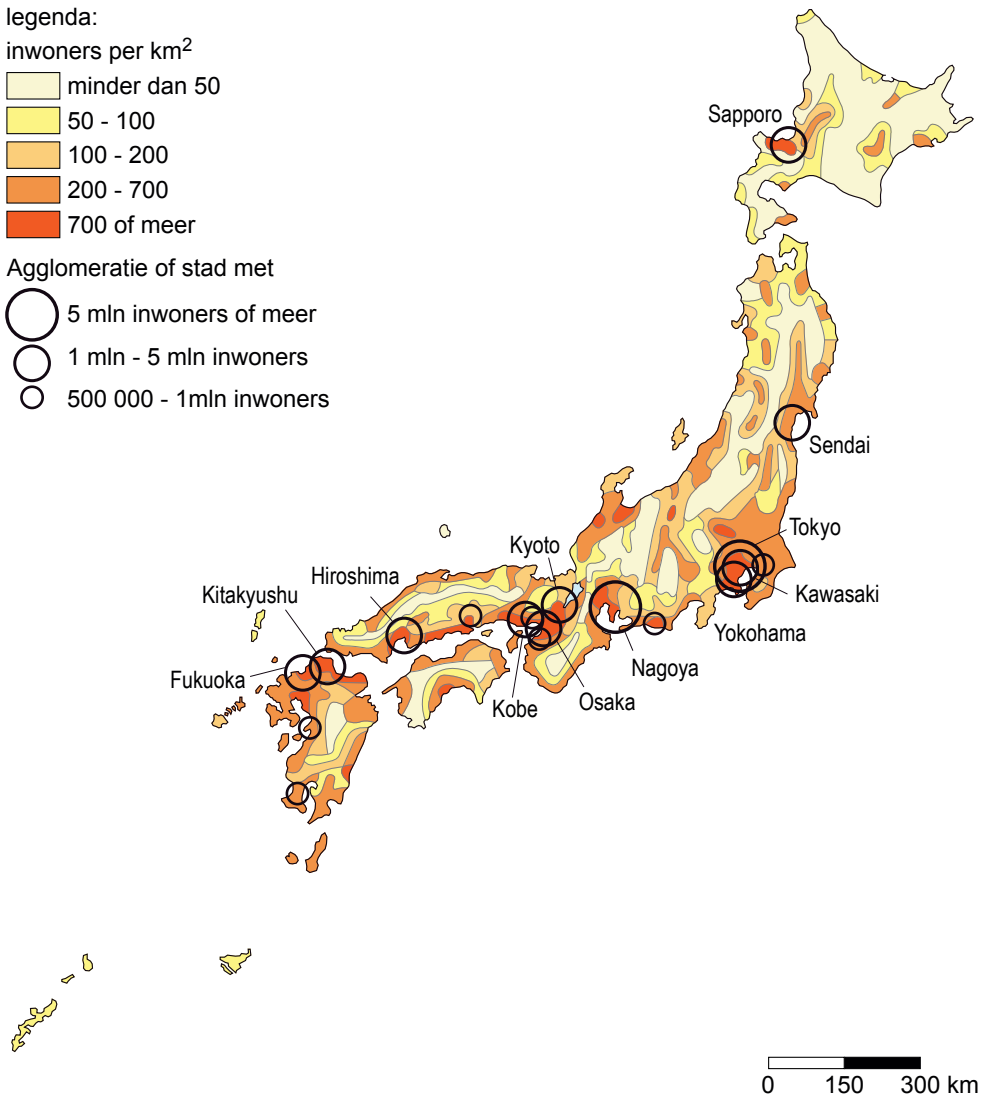
legenda:

inwoners per km²

- minder dan 50
- 50 - 100
- 100 - 200
- 200 - 700
- 700 of meer

Agglomeratie of stad met

- 5 mln inwoners of meer
- 1 mln - 5 mln inwoners
- 500 000 - 1mln inwoners

bron: De Grote Bosatlas, 53e druk, 2007

Opgave 2 – Transnationale activiteiten

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

- 2p **5** Geef twee redenen waarom transnationale gemeenschappen tegenwoordig gemakkelijker kunnen ontstaan dan bijvoorbeeld een eeuw geleden.

Gebruik bron 2.

- 3p **6** Welke groep migranten uit de bron past het beste in het mondiale patroon van zuid-noord migratie?
Met welke twee transnationale activiteiten uit de bron kun je dit duidelijk maken?

Gebruik bron 2.

In de bron scoren de Amerikanen en Japanners bij 'Professionele economische activiteiten' anders dan migranten uit de vier andere landen van herkomst.

- 2p **7** Beredeneer hoe je dit gegeven in verband kunt brengen met de positie van de Verenigde Staten en Japan in de wereldeconomie.

Opgave 2 – Transnationale activiteiten

bron 1

Transnationale betrokkenheid als belemmering voor integratie?

Internationale migratiestromen zijn in deze tijd van globalisering omvangrijker en meer gevarieerd van samenstelling. Ook is er sprake van een nieuw soort migratie. Het oude idee van migratie was altijd dat migranten zich óf permanent vestigen in het gastland óf slechts tijdelijk blijven en daarna weer terugkeren naar het herkomstland. Tegenwoordig is dit onderscheid tussen permanente en tijdelijke migratie moeilijker te maken. De hedendaagse transnationale migrant verplaatst zich niet van de ene samenleving naar de andere, maar is iemand die in meerdere werelden thuis is (inclusief het land van herkomst), meerdere talen spreekt en niet zelden zijn of haar brood verdient met grensoverschrijdende economische activiteiten. Als gevolg van dit alles zouden nieuwe, transnationale sociale verhoudingen ontstaan. Gesproken wordt van de opkomst van 'transnationale gemeenschappen', gemeenschappen met een transnationale identiteit.

vrij naar: Snel, E., G. Engbersen, A. Leerkes, Sociologische Gids, 2004-2 en www.eur.nl/fsw/staff/homepages/snel/artikel_transnationaal.pdf

bron 2**Overzicht van transnationale activiteiten van een aantal herkomstgroepen in Nederland (in %) (2003)**

	Marokkanen	Antillianen	Irakezen	Mensen afkomstig uit voormalig Joegoslavië	Japanners	Amerikanen
Alledaagse economische activiteiten						
Maakt geld over naar familie	40	16	72	62	2	4
Stuurt goederen naar herkomstland	28	14	4	54	12	14
Bezit huis in herkomstland	16	8	14	46	24	14
Professionele economische activiteiten						
Investeert in bedrijven in herkomstland	2	2	6	0	10	24
Gaat voor zaken naar herkomstland	0	8	0	2	14	32
Politieke activiteiten						
Leest kranten herkomstland	10	58	62	70	54	66
Deelnemen demonstraties m.b.t. herkomstland	4	6	52	58	4	6
Sociaal-culturele activiteiten in het herkomstland						
Bezoekt familie of vrienden in herkomstland	90	78	36	92	72	86
Geregeld contact met familie of vrienden in herkomstland	72	82	94	92	92	98
Sociaal-culturele activiteiten in het gastland						
In Nederland lid van organisatie m.b.t. herkomstland	16	16	62	8	18	16
Bezoekt bijeenkomsten met voornamelijk landgenoten	50	60	62	60	38	19

De cijfers in de tabel geven het percentage personen aan dat vermeldt de betreffende activiteit te doen.

vrij naar: Snel, E., G. Engbersen, A. Leerkes, Sociologische Gids, 2004-2 en www.eur.nl/fsw/staff/homepages/snel/artikel_transnationaal.pdf

Opgave 3 – Klimaat van Madagaskar

Gebruik de kaartbladen 163 en 194-195 (52e druk: 147 en 180-181).

De neerslag op het eiland Madagaskar is ongelijk verdeeld over de seizoenen en ongelijk verdeeld over het eiland.

- 2p **8** Leg uit waardoor in heel Madagaskar in juli minder neerslag valt dan in januari.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Gebruik de kaartbladen 163 en 194-195 (52e druk: 147 en 180-181).

- 2p **9** Welke twee factoren veroorzaken het verschil in neerslag tussen Oost- en West-Madagaskar?

Gebruik de kaartbladen 163 en 194-195 (52e druk: 147 en 180-181).

Er bestaat een duidelijke relatie tussen het klimaat en de overheersende vorm van verwerking.

- 3p **10** Welke vorm van verwerking komt vooral voor aan de oostkust van Madagaskar? Noem twee gegevens van de genoemde kaartbladen waarmee je je keuze kunt motiveren.

Opgave 4 – Endogene en exogene krachten

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik bron 1.

Tussen de Noord-Amerikaanse en de Euraziatische Plaat bevindt zich een midoceanische rug. De pijlen in de aardmantel geven een beweging aan.

- 2p 11 Met welk fysischgeografisch begrip wordt deze beweging aangeduid?
Wat is de oorzaak van deze beweging?

Bij midoceanische ruggen komt vulkanisme voor.

- 3p 12 Welk eruptietype komt voor bij een midoceanische rug?
Leg uit waarom juist dat eruptietype daar voorkomt.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Bij de Middellandse Zee bewegen verschillende platen ten opzichte van elkaar. Als de bewegingsrichting van deze platen onveranderd blijft, zal de Middellandse Zee er over enkele tientallen miljoenen jaren heel anders uitzien.

- 2p 13 Geef twee grote uiterlijke veranderingen die de Middellandse Zee dan mogelijk kan hebben ondergaan.

Gebruik atlaskaart 192C en 193B (52e druk: 174C en 175B).

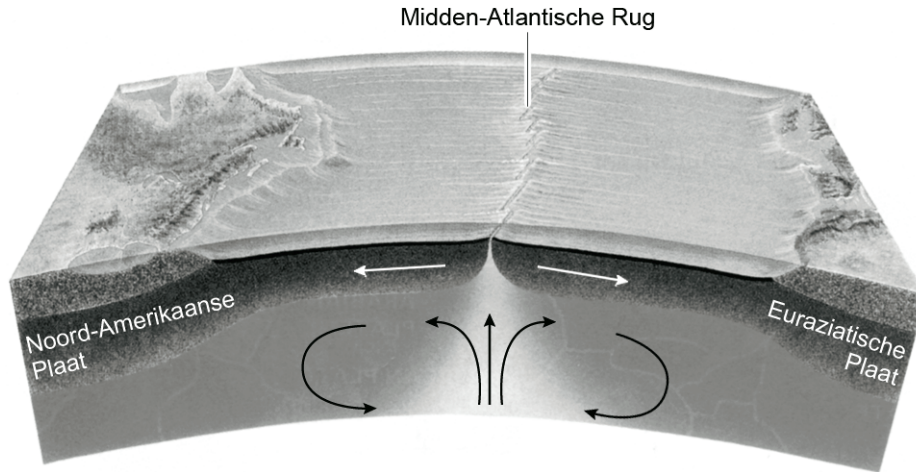
In Europa zijn als gevolg van endogene krachten een aantal gebergten ontstaan van verschillende ouderdom. Exogene krachten zorgen voor de afbraak van deze gebergten.

- 1p 14 Welke relatie bestaat er tussen de ouderdom van de gebergten in Europa en de mate van afbraak door stromend water?

Opgave 4 – Endogene en exogene krachten

bron 1

Een schematische doorsnede van een midoceanische rug

vrij naar: Press, F. en Raymond Siever, *Understanding Earth* second edition, 1998

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 5 – Economie en buitenlandse handel van Indonesië

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik de bronnen 1 en 2.

- 2p **15** Schrijf 'bron 1' en 'bron 2' onder elkaar op je antwoordblad.
Noteer achter iedere bron hoe eruit blijkt dat Indonesië een economie heeft die typerend is voor een ontwikkelingsland.

Gebruik atlaskaart 212D (52e druk: 194D).

Volgens deze kaart heeft Indonesië géén economie die typerend is voor een ontwikkelingsland.

- 3p **16** Welk type economie heeft Indonesië?
Geef twee voordelen van dit type economie vergeleken met de economieën van de meeste andere ontwikkelingslanden.

Ondanks een aanzienlijke economische groei is de werkloosheid in Indonesië in de periode 1990-2004 toegenomen.

- 1p **17** Geef de reden voor de toegenomen werkloosheid.

De economische groei in Indonesië leidt tot meer binnenlandse migratie.

- 1p **18** Om welke vorm van migratie gaat het hier?

De Indonesische regering ziet meer in joint ventures met Japanse bedrijven dan in overnames van Indonesische mijnbouwbedrijven door Japan.

- 2p **19** Geef daarvoor twee argumenten.

Opgave 5 – Economie en buitenlandse handel van Indonesië

bron 1

De belangrijkste import- en exportproducten van Indonesië, 2007 (in procenten van totaal)

Uitvoer	
Olie en gas	21,8
Delfstoffen	11,5
Machines en elektrische apparatuur	10,8
Vet en eetbare oliën	8,7
Invoer	
Machines en elektrische apparatuur	32,7
Olie en gas	27,5
Onedele metalen	13,5

bron: EIU, 2006

bron 2

Werkgelegenheid in drie sectoren in Indonesië in procenten

	2007 (schatting)
Landbouw	43
Industrie	18
Diensten	39

bron: CIA-Factbook, december 2008

Opgave 6 – Kalimantan en Java

Tropische bodems, zoals op Kalimantan, zijn over het algemeen **niet** erg vruchtbaar.

1p **20** Geef daarvoor de oorzaak.

De tropische bodems op Java zijn over het algemeen **wel** vruchtbaar.

1p **21** Geef daarvoor de oorzaak.

Het verschil in bodemvruchtbaarheid tussen Kalimantan en Java heeft mede geleid tot een verschil in bevolkingsdichtheid tussen beide gebieden. Naast een verschil in bevolkingsdichtheid bestaan er ook verschillen in het proces van verstedelijking tussen Kalimantan en Java.

2p **22** Neem onderstaand schema over op je antwoordblad en vul op de lege plekken steeds 'hoog' of 'laag' in.

	Kalimantan	Java
Urbanisatiegraad		
Urbanisatietempo		

De regering van Indonesië heeft in het verleden een transmigratiebeleid gevoerd. Dit beleid had onder andere als doel om van Indonesië een eenheidsstaat te maken. Dit laatste is echter niet eenvoudig.

2p **23** Beredeneer hoe de geografie van Indonesië het tot stand komen van een eenheidsstaat bemoeilijkt.

Opgave 7 – Wijkverbetering in Zwolle

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik de bronnen 1 en 2.

Wijkverbetering zoals die in bron 1 is beschreven en in bron 2 zichtbaar is gemaakt, heeft verschillende redenen.

- 2p **24** Geef een **fysieke** en een **sociale** reden voor wijkverbetering zoals die bijvoorbeeld in Zwolle plaatsvindt.

Gebruik bron 2.

Op foto C staan oude woningen (flats) en nieuwe woningen (laagbouw).

- 2p **25** Beredeneer voor **één** van deze soorten woningen hoe kenmerken van deze woningen de sociale veiligheid in de wijk beïnvloeden.

Door de wijkverbetering in Holtenbroek hoopt de gemeente Zwolle nieuwe wijkbewoners met hogere inkomens aan te trekken. De gemeente hoopt dat door de komst van deze mensen de leefbaarheid in de wijk toeneemt.

- 2p **26** Geef twee redenen waarom de komst van hoge inkomensgroepen **niet** altijd leidt tot een grotere sociale cohesie in de wijk.

Stelling: Als gevolg van de bouw van een wijkcentrum kan de sociale cohesie in Holtenbroek **wel** verbeteren.

- 2p **27** Geef een passende argumentatie bij deze stelling.

Opgave 7 – Wijkverbetering in Zwolle

bron 1

Wijkverbetering in Holtenbroek

De wijk Holtenbroek in Zwolle is een naoorlogse wijk met voornamelijk huurwoningen uit de jaren '50, '60 en '70 van de twintigste eeuw. In 2002 is een grootschalig project voor wijkverbetering gestart dat volgens de planning in 2010 klaar moet zijn.

Het project betreft onder meer de sloop en nieuwbouw van woningen, de bouw van een nieuw winkelcentrum, de bouw van een woonzorgcombinatie voor ouderen, de bouw van een wijkcentrum en een nieuw gebouwencomplex voor het Deltioncollege, een scholengemeenschap voor mbo. De nieuw te bouwen woningen zijn niet alleen huurwoningen maar ook koopwoningen, in diverse prijsklassen en types: van gewone tot luxe appartementen en van rijtjeshuizen tot vrijstaande eengezinswoningen.

*vrij naar: www.nieuwholtenbroek.nl en
www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUNID*

bron 2

Foto A De situatie vóór de wijkverbetering in Holtenbroek

bron: www.image-upload.net/files/1621/holtenbroek

Foto B Nieuwbouw in Holtenbroek

bron: www.image-upload.net/files/1621/holtenbroek

Foto C Oude en nieuwe woningen in Holtenbroek

bron: www.holtenbroekonline.nl/album/images

Opgave 8 – De rivier de Maas en de Maaswerken

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

- 1p **28** Het regiem van de Maas is onregelmatig.
Geef hiervoor de oorzaak.

De Maas ontspringt in Frankrijk op een hoogte van 400 meter boven NAP, vervolgt zijn weg via België en Nederland en mondt na 900 kilometer in de Noordzee uit.

- 1p **29** Bereken het verhang van de Maas.
Noteer de berekening op je antwoordblad.

In de bovenloop van het stroomgebied van de Maas streeft men ernaar meer water vast te houden om overstroming van de Maas in Nederland te voorkomen.

- 2p **30** Geef twee maatregelen die Frankrijk en België daarvoor kunnen nemen.

Gebruik bron 1 en de overzichtskaart van Zuid-Nederland.

Bij de gebieden aangegeven met de letter A in de bron kan in de toekomst water instromen.

- 3p **31** Welke functie binnen de Drietrapsstrategie hebben deze gebieden?
Beredeneer waarom je deze gebieden (A) beter in Limburg dan in Noord-Brabant kunt aanleggen.

Opgave 8 – De rivier de Maas en de Maaswerken

bron 1

Maatregelen om het overstromingsgevaar van de Maas te verkleinen (gebied tussen Heel en Buggenum in Limburg)

vrij naar: *Project Maaswerken, ministerie van Verkeer en Waterstaat*

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.